

**Oponentský posudek na práci pana Martina Hlaváče**  
**„Karel Engliš mezi prvorepublikovou elitou“, FF UK, Praha 2015,**  
**327 str. + 43 str. příloh**

Objemná práce pana Martina Hlaváče „Karel Engliš mezi prvorepublikovou elitou“ se věnuje výrazné osobnosti první republiky, ministru financí v několika vládách a guvernérovi Národní banky Československé. Cílem práce podle autorova vyjádření bylo „vyplnit některá bílá místa v životě předního českého národohospodáře Karla Engliše. Hlavním cílem mé práce je analýza této osobnosti jako reprezentanta politických, vědeckých a finančních elit meziválečného Československa. Pokusím se osvětlit příčiny jeho společenského vzestup, charakterizovat jeho interakci s vládními a nevládními elitami, a to jak ve veřejném, tak soukromém prostoru“ (s. 7). Podívejme se, nakolik se to autorovi podařilo.

Práce je vyjma úvodu a závěru rozčleněna do tří bohatě strukturovaných kapitol, věnovaných rodinnému prostředí na za monarchie, období první republiky a období protektorátu a poválečným letům. Zatímco první kapitola představuje kvantitativně jednu třetinu, druhá kapitola více než jednu třetinu, třetí třicet stránek.

Lze vysoce ocenit, že práce je založena na studiu nepublikovaných archivních dokumentů pocházejících ze státních i soukromých archivů, publikovaných dokumentů, informací získaných pomocí metody oral history s příbuznými K. Engliše a dobové a současné odborné literatury (Archiv Národního muzea, Archiv české národní banky, Literární archiv Památníku národního písemnictví, Archiv Univerzity Karlovy, Archiv Masarykovy univerzity, Archiv Kanceláře prezidenta republiky; F. Vencovský, B. Horáková, F. Plhoň, K. Engliš). Autor také v podstatě zachránil celou řadu dokumentů pro českou historiografii, neboť se některé soukromé dokumenty dostaly do Archivu Národního muzea. Součástí práce je velmi obsáhlá a pozoruhodná obrazová příloha, která svým výběrem podtrhuje psané slovo.

Autor se v teoretické části opírá o P. Bourdieu, R. Tótha, zná literaturu k problematice hospodářských elit (podnikatelských, finančních atd.). Možná by v souvislosti s tématem práce bylo vhodné ještě doplnit např. G. Stimmera, autora syntézy o dějinách elit v Rakousku, kde akcentuje výkon, sociální původ, společensky ceněné vzdělání a příslušnost ke společensky ceněným spolkovým strukturám. Do výkladu bych ještě navrhol doplnit

sentenci o tom, že nové elity, zejména spjaté s ekonomickým životem musely nutně provázet schopnosti umožňující ekonomický úspěch (podnikavost, ochota riskovat, houževnatost atd.)

Práce obsahuje silné a méně silné stránky. Mezi silné rozhodně patří téma a jeho zpracování. Disertace bezesporu přináší celou řadu nových informací o životě K. Engliše a jeho osobním životě, rodině, o vztahu k jeho politickým partnerům, studentům, přátelům atd. Plasticky doplňuje naše znalosti nejen o Englišově rodině, ale i o každodennosti např. v oblasti studentského života. Autor se v závěru pokusil o sumarizaci dílčích výsledků. Závěr však podle mého názoru obsahuje až příliš citátů, takže je závěrečný text poněkud atomizován.

K méně silným patří vztah názvu a obsahu. O první republice pojednává jen více než třetina textu práce, ostatní části jsou věnovány předcházející a následné etapě. Asi za největší nedostatek považuje oponent nekritický přístup k osobnosti K. Engliše a k dokumentům. V takovéto situaci je vždy autor poněkud svázán „veřejnou pamětí“ o osobnosti, k tomu ještě jistě přistoupily i vazby na rodinné příslušníky, nicméně historik nemůže jen reprodukovat výpovědi bez kritického pohledu. Samozřejmě se tím nijak neumenšuje význam osobnosti. Např. Englišem opakované vyhrožování demisí jako ministra lze chápat nejen jako pevnost v názoru, přesvědčení, ale i styl jednání, který nutně nemůže mít dlouhodobé místo v politice a lze jej považovat i za jistý způsob vydírání, a to bez ohledu na kontext a „pravdu“. Nebylo toto chování ovlivněno rodinnými dispozicemi či aktuálním zdravotním stavem? Jistě na takovéto otázky je obtížné najít odpověď, ale v uvedeném kontextu by bylo vhodné minimálně otázku položit (v případě první manželky je tato otázka zevrubně posouzena). Postrádám kapitolu právě věnovanou celkovému vykreslení postavy K. Engliše, jakési zhuštěné resumé. Samozřejmě, že K. Engliš měl renomé jako odborník, profesor. Současně asi Engliš ani nemohl překonat svůj stín daný původem, výchovou ke střídmosti, takže těžko mohl žít rozmařile. Práce také má v některých pasážích rysy až rodinné kroniky, opět bez kritického odstupu. V závěru (s. 302) je v jednom odstavci K. Engliš považován za součást mocenské elity národa a v následujícím odstavci autor uvádí, že nepatřil mezi mocenskou elitu, ale spíše mezi poziční (?). Práce obsahuje řadu zbytečně obsáhlých výkladů např. o vztahu muže a ženy, o rozvodu či o školském zákonu.

Drobnější nedostatky lze rozdělit na věcné a formální. K věcným patří konstatování, že v roce 1906 se završuje proces industrializace a urbanizace českých zemí. Industrializace je samozřejmě proces neukončený. Zmatečně je vylíčena exhumace a znovupohřbení

Máchových ostatků. Správně tedy 1. října 1938 a pohřeb 7. května 1939. U líčení výše důchodu K. Engliše je nutno vyjasnit, zda všechna uváděná čísla uvádějí předměnovou úroveň. Nutno dále vysvětlit, o jakém selhání uvažuje autor v roce 1938? Má na mysli morální a politické selhání elit čtyř velmocí v Mnichově či morální selhání českých (česko-slovenských) elit za druhé republiky? Dále švabachem se nepíše. Jan Lucemburský byl správně pohřben v Klause Kastel (kaple nad řekou Sárou nikoliv v zámku) u Saarbumbu (v textu asi název Saarberck je převzatý z dokumentu, nutno však uvést na pravou míru). V roce 1924 ještě nebyla Jugoslávie, ale království Srbů, Chorvatů a Slovinců (SHS). Co představuje autorův pojem „česko-slovenské země“? Z formálních nedostatků práce obsahuje řadu gramatických chyb, jako psaní přídavných jmen velkými písmeny Český, Pražský, Velká, Československý stát, Rakousko-Uherský (!); genitiv J. Šoušy (!), shoda podmětu s přísudkem (Proč byli ...předměty). Pokud se cituje ze slovenské knihy, tak nutno ve slovenštině, nikoliv v češtině.

Konstatuji, že práce podle názoru oponenta splňuje požadavky standardně kladené na disertační práci, a proto ji doporučuji k obhajobě. Uvedené připomínky nikterak nesnižují úroveň práce a mají autora motivovat k jejich zapracování.

Návrh klasifikace: **prospěl.**

Praha, 21. září 2015

Prof. PhDr. Ivan Jakubec, CSc.

Ústav hospodářských a sociálních dějin

FF UK